

**Podpisanie umowy dotyczącej utworzenia
instytucji kultury „Parowozownia Wolsztyn”**

Poznań, 29 czerwca 2016 roku

Wolsztyńska parowozownia oraz stacjonujące w niej parowozy stanowiły dotąd własność Sekcji Utrzymania i Napraw Parowozów Zachodniego Zakładu Spółki PKP Cargo S.A. Po podpisaniu umowy pomiędzy Województwem Wielkopolskim, Powiatem Wolsztyńskim, Gminą Wolsztyn a PKP Cargo S.A., parowozownia będzie kontynuowała działalność jako instytucja kultury utworzona na podstawie umowy zawartej w trybie art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 25 października 1991 o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r. poz. 406). Podstawą do przygotowania umowy były uchwały stosownych władz samorządowych i PKP Cargo S.A.

W dniu 20 lipca 2015 roku Sejmik Województwa Wielkopolskiego podjął w tej sprawie uchwałę nr IX/241/15. W sprawie utworzenia instytucji kultury podjęte zostały także uchwały: Nr X/70/2015 Rady Powiatu Wolsztyńskiego z dnia 13 lipca 2015 r., Nr XI/89/2015 Rady Miejskiej w Wolsztynie z dnia 3 sierpnia 2015 r. , Nr 139/2016 Zarządu PKP CARGO S.A. z dnia 26 kwietnia 2016 r.

Głównym zadaniem Instytucji Kultury „Parowozownia Wolsztyn” będzie działalność turystyczno-rekreacyjna tzn. organizowanie i prowadzenie nadzwyczajnych i turystycznych przewozów pasażerskich zabytkowym taborem prowadzonym trakcją parową oraz funkcjonowanie części ekspozycyjnej skansenu. Parowozownia przyczyni się do aktywizacji życia kulturowego, a w dalszej perspektywie do promocji i wzmocnienia wizerunku województwa wielkopolskiego jako regionu o dużej atrakcyjności turystycznej i edukacyjnej. Parowozownia Wolsztyn stanie się również atrakcyjnym miejscem pracy i dalszego rozwoju zawodowego mieszkańców. Zgodnie z art. 12. ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, współorganizatorzy parowozowni zapewnią jej środki niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności kulturalnej oraz do utrzymania obiektu, w którym ta działalność jest prowadzona. Środki na prowadzenie działalności ustalone corocznie w planie finansowym przez Parowozownię będą zapewniane przez Strony w równych proporcjach- po 25 %. W celu umożliwienia rozpoczęcia działalności przez Parowozownię każda ze Stron przekaże Parowozowni w bieżącym roku środki finansowe w kwocie po 375.000 zł (słownie: trzysta siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych). PKP CARGO SA na mocy zawartej umowy przekaże należące do parowozowni nieruchomości i środki ruchome – w tym 32 lokomotywy parowe.

Umowa zostaje zawarta na czas nieoznaczony, jednak może zostać wypowiedziana przez każdą ze Stron dopiero po dniu 1 stycznia 2027 r., z zastrzeżeniem 12- miesięcznego okresu wypowiedzenia.

Krótką historia i charakterystyka Parowozowni Wolsztyn

Wolsztyn uzyskał pierwsze połączenie kolejowe ze Zbąszynkiem w 1886 roku i kolejno z Leszmem, Grodziskiem, Poznaniem i Sulechowem w 1898 roku oraz Nową Solą w 1907 roku. Pięć linii kolejowych w 5 różnych kierunkach uczyniło z Wolsztyna lokalny węzeł kolejowy.

Wzdłuż wszystkich tych linii można podziwiać dawną pruską architekturę małych dworców, zachowanych w stanie oryginalnym od 100 lat. Także pozostałe obiekty jak: mosty, wiadukty, semafony czy nastawnie to urządzenia kilkudziesięcioletnie. Przejazdy po liniach, po których na których zachowała się stara infrastruktura kolejowa cieszą się dużym zainteresowaniem kolejowych turystów.

Obiekty i urządzenia stacyjne powstałe w latach 1896 – 1905, zachowały zabytkowy charakter: budynek dworca kolejowego i wiaty peronowe, semafony kształtowe i kolejowe rogatki i dwie nastawnie, na których zainstalowane urządzenia z przełomu XIX i XX wieku do dziś funkcjonują.

W Wolsztynie znajduje się zabytkowa, 8-stanowiskowa hala postojowa z zapleczem warsztatowym i obrotnicą z 1908 roku, wieża wodna z roku 1907, zasiek węglowy z działającymi dźwigami do nawęglania i żuraw wodny, nadal używane od co najmniej pół wieku maszyny i urządzenia, muzeum ukazujące historię węzła i parowozowni. Ekspozycję uzupełnia zbiór sprzętu ratownictwa technicznego zgromadzonych w wagonie towarowym z 1911 roku. Można tutaj podziwiać parowozy towarowe konstrukcji niemieckiej serii: Ty1, Ty2, Ty3, Ty42, Ty43, Ty5 oraz najcięższy parowóz zbudowany dla PKP Ty51-223 z roku 1957, produkcji Zakładów Cegielskiego w Poznaniu. Gamę parowozów uzupełnia kolekcja dwu - i trzyosiowych historycznych wagonów osobowych z lat 1909 – 1930 oraz różnego rodzaju tabor specjalny – pług odśnieżny z 1883 r., parowóz bezogniowy z 1912 r., dźwig warsztatowy o napędzie ręcznym z 1913 roku.

Idea powstania muzeum i gromadzenia zbiorów powstała około 1990 roku, gdy rozpoczęto zamykać dla obsługi ruchu pasażerskiego okoliczne linie kolejowe w kierunku Sulechowa i Nowej Soli. Wówczas z likwidowanych pomieszczeń stacyjnych zwożono do Wolsztyna drezynami wyposażenie tych obiektów, aby nie trafiły one na złom postanowiono zebrano je w parowozowni. Tu też zaczęły trafiać pierwsze eksponaty, które zebrano w jednym pomieszczeniu i udostępniano gościom odwiedzającym parowozownię i miłośnikom kolei.

Zbiory Parowozowni eksponowane są w sposób usystematyzowany – pokazując praktycznie cały przekrój historii kolei w regionie. Można tu zobaczyć eksponaty służby ruchowo – handlowej (wyposażenie biura zawiadowcy i kasy biletowej), służby trakcji (wyposażenia parowozowni, elementy wyposażenia parowozów, dokumenty, stemple biur parowozowni), urządzenia łączności (łącznice, telefony), służby drogowej (urządzenia zabezpieczenia ruchu kolejowego – wyposażenia przejazdów kolejowych, nastawni, układów szyn, lamp, wskaźników, itp. Dużo eksponatów zostało pozyskanych ze zbiorów prywatnych oraz darowizn emerytowanych pracowników kolejowych.

Do najciekawszych eksponatów należą:

- oryginalny zachowany plan rozbudowy parowozowni – hali postojowej z 4 stanowiskowej na 8 stanowiskową - zatwierdzony w 1909 roku przez Królewską Pruską Dyрекcję Kolei Państwowej,
- oryginalna pocztówka francuska z 1937 roku wydana z okazji wystawy światowej przedstawiająca nagrodzony Grand Prix polski parowóz Pm36-1,
- szybkościomierze stosowane na parowozach - różnych producentów i typów budowy,
- zbiór torowych latarni sygnałowych,
- zbiór stempli z zamkniętych stacji kolejowych na liniach wokół Wolsztyna,
- zbiór pruskich dokumentów kolejowych jak telegramy służbowe, dokumentacje biur wagonowych, wykazy wagonów datowane od roku 1887.

W jednym z pomieszczeń wystawy Parowozowni znajduje się diorama przedstawiająca fragment - stacji Wolsztyn - długości ok. 2,70 m - obejmujący parowozownię i przyległy układ torów. Makietę wykonano w skali HO (1:87) tzn. każdy element w naturze pomniejszono na makiecie 87 razy.

Hala postojowa z czterema stanowiskami została wybudowana w 1907 roku. Po 1909 roku dobudowano kolejne cztery stanowiska oraz warsztat napraw z kuźnią. W kolejnych rozbudowach powstał między innymi: warsztat ślusarski i kompresorownia w 1940 roku, budynek noclegowni w 1951 roku, ładownia akumulatorów w 1965 roku, stalowe bramy wjazdowe w 1981 roku. Hala postojowa zachowała klimat zakładu z lat 50-tych. U miłośników kolejnictwa największe wrażenie wywołuje autentyczność warunków pracy, możliwość uczestniczenia w obrządzaniu parowozów.

Obrotnica to pręsto stalowe, które może się obracać w płaszczyźnie poziomej dookoła pionowej osi znajdującej się w środku pręścia. Na pręście znajduje się tor, na który wjeżdża parowóz i który może być łączony z torami dojazdowymi i innymi torami trakcyjnymi, ułożonymi promieniowo w stosunku do obrotnicy.

Uzupełnieniem obrotnicy jest układ torowy. Tory dojazdowe biegnące z obrotnicy do hali postojowej pochodzą z lat 1881-1908. Wykonane zostały w różnych stalowniach niemieckich między innymi G.H. Hutte, Königshutte, czy też Friedrich Krupp. Unikalne są też zabudowane tu krzyżowniki szyn o niespotykanym już kącie krzyżowania 1:9. Całość stanowi unikalny, zachowany w dobrym stanie i pełniący do dziś swoją pierwotną funkcję element infrastruktury kolejowej.

Stacja wodna jest to układ zaopatrywania parowozów w wodę, który składa się z ujęcia wody lub studni, wieży ciśnień, przewodów ssawnego, tłoczego oraz rozprowadzającego, a na końcu tego układu znajdują się żurawie wodne. Źródłem wody w takich układach mogą być studnie - tak jak było na początku w Wolsztynie - lub zbiorniki naturalne wody - tak jak jest to obecnie. Wieża wodna na terenie parowozowni została wybudowana w latach 1906-1907. Jej zadaniem było szybkie i pewne zaopatrywanie parowozów w wodę poprzez żurawie wodne rozmieszczone na terenie parowozowni i torów stacyjnych.